

STÄRKANDE SAMVERKAN

– UTVÄRDERING AV INDIKATORER UNDER PRINCIP 4
I FSC-STANDARD FÖR SKOGSBRUK I SVERIGE

Publicerad: maj 2025

**FORESTS[®]
FOR ALL
FOREVER**

INNEHÅLL

Förord	4
Sammanfattning	6
1. Inledning	8
2. Utvärderingens resultat	12
3. Slutsatser	36
4. Rekommendationer	40

Författarna

Elin Törner och Ida Thomson verkar sedan 15 år som fristående konsulter med fokus på analys, utvärdering och verksamhetsutveckling inom områden som demokrati, utbildning, mänskliga rättigheter och hållbarhet. De driver var för sig Spira utvärdering respektive Bättra konsult, och samarbetar i många uppdrag. Tillsammans erbjuder de expertkunskap och skräddarsydda lösningar med särskilt fokus på offentlig och idéburen sektor. Läs mer på www.spirautvardering.se och www.battra.se.

Elin Törner

Foto: privat

Ida Thomson

Foto: Mattias Hamren

FÖRORD

Drygt hälften av Sveriges produktiva skogsmark är idag certifierad enligt FSC:s standard för ansvarsfullt skogsbruk. Under 2020 trädde en ny version av denna standard i kraft, med flera betydande förändringar jämfört med den tidigare. Bland annat hade FSC:s internationella ramverk, Principer och kriterier, reviderats och anpassats, vilket i sin tur påverkade den svenska standarden.

Inför den kommande revisionen av standarden, som planeras inledas under hösten 2025, finns ett behov av att utvärdera hur den nuvarande versionen har fungerat i praktiken. Som ett led i detta arbete har FSC Sverige tagit initiativ till ett antal utvärderingar inom områden där kraven har förändrats mest.

De fem områden som särskilt granskats är:

- personalutrymmen i skogen (indikator 2.3.10),
- systematiskt arbete för jämställdhet och för att motverka diskriminering (indikator 2.2.1 och 2.2.2),
- samplaneringsprocessen mellan skogsbruk och samisk renskötsel (princip 3),
- åtgärder som bidrar till lokalsamhället (princip 4) samt
- naturvårdsavsättningar och anpassat brukande (indikator 6.5.1 och 6.5.2).

Varje utvärdering innehåller en beskrivning av hur kraven har tillämpats, viktiga erfarenheter samt förslag på förbättringar. Tillsammans utgör de ett viktigt underlag för den kommande standardutvecklingen med målet att stärka FSC:s bidrag till ett socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbart skogsbruk.

Denna rapport är en utvärdering av princip 4 om åtgärder som bidrar till lokalsamhället.

Standardens uppbyggnad

FSC Sveriges skogsbruksstandard har tagits fram av FSC Sveriges medlemmar och bygger på FSC:s globala principer och kriterier. Dessa principer och kriterier utgör det övergripande regelverket för ett ansvarsfullt skogsbruk och alla FSC:s skogsbruksstandarder världen över måste baseras på dessa.

FSC:s tio principer

- Princip 1: Lagefterlevnad
- Princip 2: Arbetarrättigheter och arbetsvillkor
- Princip 3: Urfolks rättigheter
- Princip 4: Relationer på samhällsnivå
- Princip 5: Utbyte av skogen
- Princip 6: Miljövärden och miljöpåverkan
- Princip 7: Planering
- Princip 8: Uppföljning och utvärdering
- Princip 9: Höga bevarandevärden
- Princip 10: Genomförande av bruksåtgärder

Standardens olika nivåer

- Principer – De tio globala huvudområdena som alla FSC-standarder följer.
- Kriterier – Internationellt fastställda krav som specificerar principerna.
- Indikatorer – Anpassade för svenska förhållanden och beskriver hur kraven ska uppfyllas. Certifikatsinnehavare måste följa indikatorerna.
- Riktlinjer – Förklarar och utvecklar indikatorerna, inklusive eventuella undantag.
- Vägledning – Rekommendationer som hjälper till att förstå och uppfylla standardens krav.

Giltighet och utveckling

Den nuvarande standarden trädde i kraft 2020 och är den tredje versionen, den första infördes 1998 och den andra 2010.

Forest Stewardship Council® (FSC®) är en oberoende, internationell medlemsorganisation som startades för att uppmuntra till ett miljöanpassat, socialt ansvarstagande och ekonomiskt livskraftigt bruk av världens skogar.

FSC:s vision är att skogens verkliga värde erkänns och integreras fullt ut i samhällen världen över. FSC är den ledande drivkraften för ett förbättrat skogsbruk och en marknadsutveckling, som vänder trenden i världens skogar mot hållbart brukande, bevarande, och respekt för alla.

Författare: Elin Törner och Ida Thomson
Publicerad: maj 2025

Foto på framsida: FSC Sverige

Denna publikation bör citeras som: Törner, E och Thomson, I. 2025. Stärkande samverkan. – Utvärdering av indikatorer under princip 4 i FSC-standarderna för skogsbruk i Sverige. FSC Sverige.

SAMMANFATTNING

Denna utvärdering har genomförts som ett underlag för revideringen av FSC:s svenska skogsbruksstandard (STD-SWE-03-2019) med särskilt fokus på Princip 4: Relationer på samhällsnivå. Utvärderingen syftar till att skapa en bild av hur utvalda indikatorer under princip 4 har tillämpats i praktiken, identifiera utmaningar och styrkor, samt fånga upp förbättringsförslag.

Utvärderingen, genomförd under januari-april 2025, bygger på en analys av befintligt material samt intervjuer med certifikatsinnehavare, revisorer, sociala intressenter och representanter från FSC:s kansli. Resultaten visar att Princip 4 och tillhörande indikatorer i stort fungerar väl och att standardkraven har bidragit till ett ökat fokus på samverkan med lokalsamhället gällande sociala och rekreativa värden.

I utvärderingen framkommer att certifikatsinnehavare har utvecklat rutiner och arbetssätt för att identifiera relevanta lokalsamhällen och intressenter, föra dialog och samverka, samt dokumentera processen. Samverkan upplevs många gånger som värdefull både för lokala intressenter och certifikatsinnehavare. Ambitionsnivån varierar dock, och det finns exempel där lokala aktörer upplever att samverkan varit otillräcklig.

I utvärderingen framkommer att respekt för allemansrätten och säkrande av framkomligheten på stigar ses som självklara delar i certifikatsinnehavarnas arbete. Certifikatsinnehavare ska också genomföra åtgärder som bidrar till lokalsamhällets sociala och ekonomiska utveckling. En mängd exempel på sådana åtgärder framkommer i utvärderingen.

Ett återkommande dilemma är svårigheten att avgöra vad som är "tillräckligt" – både vad gäller samverkansform och hänsyn och åtgärder som bidrar till lokalsamhället. Vidare efterfrågas förenklingar och vissa tydliggöranden. Samtidigt lyfts behovet av att behålla indikatorernas flexibilitet för att möjliggöra lokalt anpassade lösningar.

Baserat på resultaten rekommenderas att behålla andemeningen och syftet med standardkraven, men att förenkla och förtydliga vissa aspekter. Detta inkluderar att se över riktlinjer och vägledande texter, behålla kravet på samråd, tydliggöra begreppet "områden av särskild vikt", samt initiera en diskussion om hur standarden bör förhålla sig till externa dokument som kan förändras under pågående standardperiod.

Samverkan med lokalsamhället är en central del av FSC:s svenska skogsbruksstandard. Utvärderingen av Princip 4 visar att dialog, hänsyn till rekreativa värden och respekt för allemansrätten ofta fungerar väl – men att det finns behov av tydligare riktlinjer och fortsatt lokal anpassning.

Foto: Henrik von Stedingk, FSC Sverige

1. INLEDNING

FSC Sverige har påbörjat ett revideringsarbete av FSC-standard för skogsbruk i Sverige (STD-SWE-03-2019), som har gällt sedan 1 oktober 2020. Som underlag för revideringen genomförs flera utvärderingar. Denna rapport presenterar resultatet av utvärderingen med fokus på Princip 4: Relationer på samhällsnivå.

Syftet med utvärderingen är att skapa en bild av hur nedan utvalda indikatorer under princip 4 har omsatts i praktiken, vilka utmaningar och styrkor som arbetet upplevs ha medfört samt vilken effekt de upplevs ha haft. Utvärderingen ska även fånga upp eventuella förbättringsförslag. Arbetet svarar även upp mot delar av den motion som antogs av FSC:s föreningsstämma den 15 maj 2024: "FSC har allt att vinna på att stärka den sociala pelaren", som bland annat tar upp behovet av att kartlägga hur de sociala värdena har utvecklats i skogen under nuvarande skogsbruksstandard.

Princip 4 och indikatorer som omfattas

Princip 4 Relationer på samhällsnivå lyder: *Certifikatsinnehavaren ska bidra till att bibehålla eller förbättra lokalsamhällets sociala och ekonomiska välbefinnande.*

Inom princip 4 omfattas följande indikatorer av utvärderingen:

- 4.1.1: Lokalsamhällen som kan påverkas av skogsbruket identifieras inför skogliga åtgärder.
- 4.2.2: Allemansrätten respekteras, värnas och vårdas.
- 4.4.1: Åtgärder som bidrar till lokalsamhällets sociala och ekonomiska utveckling sker i förhållande till certifikatsinnehavarens markinnehav lokalt.
- 4.4.2: Större markägare: Ett systematiskt arbete med att bidra till lokalsamhällets sociala och ekonomiska långsiktiga utveckling finns.
- 4.5.1: Områden viktiga för lokalsamhället; för rekreation och friluftsliv, kultur eller lokal ekonomi, som kan påverkas negativt av aktuella åtgärder dokumenteras och berörda intressenter identifieras.
- 4.5.2: Samverkan genomförs för områden identifierade i 4.5.1 i god tid innan planerade åtgärder påbörjas.
- 4.5.3: Samråd genomförs för områden av särskild vikt för lokalsamhället; för rekreation och friluftsliv, kultur eller lokal ekonomi.
- 4.5.4: Åtgärderna anpassas till identifierade värden på berörda områden och till de synpunkter som framkommit i samverkan.
- 4.5.5: Framkomligheten på allmänt nyttjade stigar, permanenta spår och leder samt stigar av kulturhistoriskt intresse försämrars inte efter skogliga åtgärder.

- 4.5.6: Skador på allmänt nyttjade stigar, permanenta spår och leder samt stigar av kulturhistoriskt intresse åtgärdas.

I standarden görs alltså en åtskillnad mellan begreppen samverkan och samråd (4.5.2 respektive 4.5.3). I riktlinjerna under respektive indikator framgår att själva formerna för dialog är mer fria samverkan än för samråd. För samverkan ska samverkansform anpassas efter situation och utifrån synpunkter från berörda intressenter. För samråd finns fastslagna krav på kallelser, protokoll och något som kallas samrådsredogörelse som ska upprättas efter samrådet. Där ska både mötesprotokollet finnas med likväl som en redogörelse från certifikatsinnehavaren om beslut om åtgärd. Det ska delges alla aktörer som deltagit i samrådet och delgivandet ska ske innan de skogliga åtgärderna påbörjas.

Till flera av indikatorerna finns även riktlinjer och vägledningar. När vi fortsättningsvis pratar om standardkrav syftar vi på indikatorer och riktlinjer. Vägledningar ingår inte i standardkrav utan är mer av rekommendationer.

Frågeställningar och genomförande

Utvärderingen har utgått från följande frågeställningar, som formulerats i uppdragsbeskrivningen:

- Hur har tillämpningen av standardkraven fungerat i praktiken?
- Hur väl leder genomförande av kraven till syftet med standardkraven?
- Har samverkan skett, och om så, hur och i vilken omfattning?
- Behöver indikatorerna förtydligas? Skulle de kunna formuleras mer resultatriktat (bli mer mätbara)? Vad skulle det kunna få för effekt?

Utvärderingen har genomförts under perioden januari-april 2025 och bygger på en kombination av metoder för datainsamling. Detta för att få en mer heltäckande bild av hur samverkan fungerar i praktiken.

Inläsning och analys av befintligt material

I ett första steg gjordes en genomgång av befintligt material för att skapa en grundläggande förståelse för sammanhanget och identifiera viktiga teman och frågeställningar. Material som har ingått i denna genomgång inkluderar:

- FSC-standard för skogsbruk i Sverige med särskilt fokus på Princip 4
- FSC:s faktablad – Samverkan med lokalsamhällen
- FSC:s faktablad – Samverkan med friluftslivet
- Skogsstyrelsens målbilder för hänsyn till friluftsliv och rekreation
- Exempel på klagomål kopplat till sociala värden, samverkan och samråd.

Intervjustudie

Huvuddelen av datainsamlingen har bestått av intervjuer med olika aktörer som är involverade i eller påverkas av samverkansprocesserna i det FSC-certifierade skogsbruket. Representanter från certifikatsinnehavare och revisorer har intervjuats. För certifikatsinnehavare har FSC gjort urvalet, och sedan har respektive certifikatsinnehavare bestämt vem som ska medverka i intervjun. Certifikatsinnehavare har valts ut för att få en spridning vad gäller storlek på markinnehav och del av landet som de verkar i. För att konkretisera och fördjupa förståelsen för hur samverkan fungerat i praktiken har en del av intervjuerna fokuserat på några lokala fall. I dessa fall har både certifikatsinnehavare och representanter från lokala intressenter medverkat. Fallen har valts ut för att representera olika typer av samverkanssituationer, geografiska områden och storleken på certifikatsinnehavare. Sammanlagt har intervjuer genomförts med följande aktörer:

- **Sociala intressenter (8 intervjuer):** Både representanter från den sociala kammaren samt aktörer som medverkat i konkreta samverkanssituationer. Bland dessa finns representanter från en ornitologisk förening, en orienteringsklubb, en cykelklubb, ägare till en hästgård, en lokal krets från Naturskyddsföreningen samt en utsedd representant för byalag och föreningar i ett område.
- **Certifikatsinnehavare (17 intervjuer):** Både personer som arbetat med FSC-certifieringen på central nivå, men också personer som medverkat i konkreta samverkanssituationer.
- **Revisorer (3 intervjuer)**
- **FSC:s kansli (2 intervjuer)**

Analys och rapportskrivning

Det insamlade materialet har analyserats tematiskt med utgångspunkt i utvärderingens frågeställningar. Analysen har fokuserat på att identifiera mönster om hur samverkan fungerar i praktiken, viktiga utmaningar och framgångsfaktorer, samt områden där standardkraven kan behöva förtydligas eller omformuleras.

Avgränsningar

Utvärderingen omfattar indikatorerna 4.1.1, 4.2.2, 4.4.1, 4.4.2 samt 4.5.1–4.5.6 under Princip 4 i FSC-standard för skogsbruk i Sverige samt tillhörande riktlinjer. Utvärderingen tittar inte på klagomålshanteringen som beskrivs under kriterium 4.6. Inte heller standardkraven 6.5.1 och 6.5.2, som motionen föreslår, ingår då dessa hanteras i en annan utvärdering. Samisk renskötsel och koncessionsrenskötsel ingår inte heller i utvärderingen.

Läsanvisningar

Den kommande rapporten består av tre kapitel. I kapitel 2 presenteras resultaten av utvärderingen. Först redovisas övergripande resultat och därefter indikatorspecifika resultat. I kapitel 3 redovisas de slutsatser som utvärderarna drar av resultaten. I kapitel 4 görs en rad medskick inför det kommande arbetet med standardrevisionen. För den som önskar en sammanfattning av resultatet så rekommenderas de två sista kapitlen, det vill säga kapitel 3 och 4.

2. UTVÄRDERINGENS RESULTAT

I följande kapitel presenteras resultatet från utvärderingen. Först ges en sammanfattande bild av hur principen och de indikatorer som utvärderingen haft i fokus, upplevs ha fungerat. Därefter följer en presentation av de resultat som kan kopplas till de utvalda indikatorerna.

Övergripande resultat

Indikatorer som upplevs vara relevanta och välfungerande

Resultaten från intervjuer med certifikatsinnehavare, revisorer och intressenter visar på en princip och tillhörande standardkrav som i stort upplevs fungera väl, även om det framkommer vissa utvecklingsmöjligheter. De finns certifikatsinnehavare som upplever att den omarbetning som gjordes i förra standardrevisionen tydliggjort både syftet med och innebörden av samverkan och samråd. Det finns en samsyn om att syftet med indikatorerna är viktigt. Certifikatsinnehavare uttrycker också en vilja att arbeta med de krav som indikatorerna ställer på arbetet.

"Vår bild är att P4 i huvudsak är fungerande. Kontakt med lokalsamhället, kommunikation med kringboende, samarbete med idrottsföreningar, det är en naturlig del i vår verksamhet." (Certifikatsinnehavare)

Många och överlappande indikatorer och omfattande dokumentationskrav

Indikatorerna upplevs av vissa som alltför många och delvis överlappande. Arbetet i praktiken berör ofta flera indikatorkrav samtidigt. Exempelvis visar utvärderingen att arbetet med indikator 4.1.1 som handlar om identifiering av lokalsamhällen är mycket närliggande arbetet med indikator 4.5.1 som handlar om att dokumentera områden viktiga för lokalsamhället och att identifiera berörda intressenter. Det finns också indikatorer som bygger vidare på varandra. Exempelvis blir Indikatorerna 4.1.1 och 4.5.1 en förutsättning för och en del av den samverkan som ska genomföras för identifierade områden (indikator 4.5.2) och i förekommande fall även för indikator 4.5.3 om samråd. Här finns det intervjupersoner som förordar en sammanslagning av indikatorer som i praktiken innebär ett snarligt genomförande.

Det finns också certifikatsinnehavare, främst mindre markägare, som upplever att dokumentationskraven rörande samverkan som betungande.

"Det är en börda för vår fältpersonal som löser mycket på plats. Det är pålagor som blir rätt jobbiga. Krav på dokumentation, snarare än resultat." (Certifikatsinnehavare)

Från revisorernas håll betonas däremot värdet av att certifikatsinnehavare tydligt dokumenterar intressenter, lokalsamhällen och områden med sociala och rekreativa värden. De beskriver detta som ett sätt att minska personberoende och sårbarhet inom företaget. Dokumentation av samverkansinsatser är också centralt för att kunna följa upp den samverkan som genomförs. Det betonas att det gäller samverkan i stort, inte bara samråd där dokumentationskraven är tydliga.

FSC:s krav på samverkan syftar till att stärka dialogen mellan certifikatsinnehavare och lokalsamhället. Utvärderingen visar att detta arbete i många fall fungerar väl och bidrar till ökad förståelse för sociala och rekreativa värden i skogslandskapet. Samtidigt lyfts utmaningar med gränsdragningar, omfattande dokumentationskrav och behovet av framförhållning i planeringen.

Foto: Kolbjörn Örjavik, FSC Sverige

Samstämmig syn på indikatorernas syfte – men svåra gränsdragningar

Resultaten från utvärderingen visar en relativt samstämmig bild av syftet med och tolkningarna av indikatorerna. Den generella förståelsen bland certifikatsinnehavare är att avsikten med många av de indikatorer som utvärderingen omfattar är att involvera lokala intressenter i de skogliga insatser som planeras i närområdet och försöka ta hänsyn till eventuella inspel som framkommer. Det är också den bild som sociala intressenter och revisorer framhåller.

Merparten av de utmaningar som framkommer rörande princip 4 och utvalda indikatorer handlar om gränsdragningar och tolkningar. Både certifikatsinnehavare och revisorer vittnar om att det kan vara svårt att avgöra när olika samverkansinsatser är tillräckliga. Fallstudierna och klagomålen bekräftar bilden av en princip och indikatorer som medför tolkningsutrymme och där åsikterna kan gå isär om när samverkansinsatser varit tillräckliga. Invändningarna som framkommer handlar framför allt om tre saker:

- **Omfattning:** Det handlar om hur mycket man ska samverka och hur omfattande hänsyn certifikatsinnehavarna ska ta efter samverkan eller samråd. En viktig fråga är också vilka aktörer som räknas som intressenter och därför ska inkluderas i samverkan. Här finns både positiva exempel och utmaningar kring hur samverkan har upplevts och vilka resultat den gett. Slutligen finns också aktörer som också menar att det kan vara svårt att avgöra hur stort område som kan vara lämpligt att samverka kring – vissa förordar ett helhetsgrepp kring ett större område medan andra menar att samarbetet kan bli mer konstruktivt om man inte samverkar kring för stora geografiska områden i taget.
- **Framförhållning:** Det handlar om när i planeringsprocessen samverkan bör ske. Alla parter lyfter vikten av att ha god framförhållning. Samverkan behöver ske tidigt, innan detaljplaneringen börjar, för att det ska finnas möjlighet att göra ändringar.
- **Långsiktighet:** Det handlar om hur långsiktig planeringen bör vara i olika områden. Vissa sociala intressenter menar att det är viktigt att ha en långsiktig samverkan i områden som har stora sociala och rekreativa värden. De vill att samverkan inte bara ska handla om kortsiktiga beslut kring skogsbruksåtgärder.

Från revisorernas sida handlar bedömningen av kravefterlevnad om att säkerställa att certifikatsinnehavarna har rutiner och arbetssätt för de krav som standarden ställer och att arbetet skett enligt dessa rutiner. För större aktörer handlar arbetet även om att säkerställa att det finns en systematik med tydliga processer för hur arbetet ska genomföras samt dokumentation av det som görs.

Varierad upplevelse av vägledning

Några certifikatsinnehavare och en revisor lyfter fram exempel där standardens vägledning varit hjälpsamma och bidragit till att

konkretisera indikatorns innebörd. Som exempel lyfts vägledningen under 4.4.1 som beskriver vilka åtgärder som kan vara aktuella för att gynna lokalsamhällets sociala och ekonomiska utveckling.

En revisor lyfter dock de omfattande vägledningarna under princip 4 som problematiska. I internationell jämförelse upplever hen att den svenska standarden innehåller mycket mer riktlinjer och vägledningar än i andra länder, vilket gör den komplex. Personen i fråga efterlyser en renare standardtext som kompletteras med tydliga definitioner av begrepp såsom "områden av särskild vikt".

"Mycket kring processen för samverkan och samråd uppfattas olika. De argument som de [intressenter och certifikatshållare] lägger fram stämmer båda. Vi kommer in och blir klämda mellan dem. Det borde inte vara vårt jobb, utan standardens jobb." (Revisor)

Koppling till målbilder för hänsyn till friluftsliv och rekreation

En fråga i utvärderingen har handlat om vilken roll Skogsstyrelsens målbilder spelat i genomförandet av standardens krav. Utvärderingen visar att målbilderna har använts på flera sätt, bland annat för att kategorisera områden efter funktion och användning. Certifikatsinnehavare beskriver hur de i sina kartsystem gör distinktioner mellan närskog, friluftsskog, uppehållsplatser, stigar och leder, vilket ger en tydligare struktur för planering och hänsynstagande. Utöver detta fungerar de som en vägledning för hur kommunikation och hänsyn bör utformas vid olika typer av insatser. De upplevs ha fungerat som ett stöd för att konkretisera hur samverkan ska utformas och genomföras på ett sätt som balanserar olika intressen.

Det finns också certifikatsinnehavare som beskriver hur målbilderna har haft en betydande inverkan på deras arbetssätt, inte bara kopplat till samverkan.

"Målbilden är grunden i vår egen instruktion – hur vi ska bruka skogarna." (Certifikatsinnehavare)

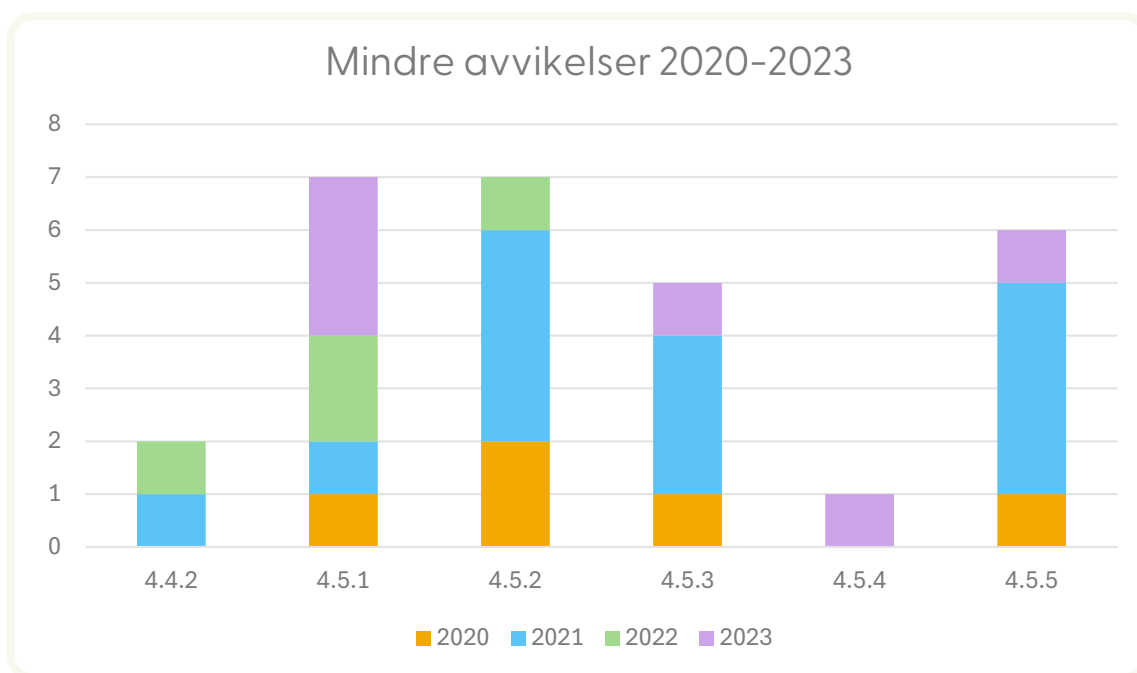
Det förekommer också certifikatsinnehavare som är mer kritiska till målbilderna och menar att de har kommit att bli ett sätt att driva krav som är mer långtgående än standarden. Framåt förordas då att standarden inte hänvisar till målbilder eller andra föränderliga dokument (utöver lagkrav) som FSC inte har beslutanderätt över.

Sammantaget beskrivs en ökad fokus på samverkan

En central fråga i utvärderingen har varit vilken effekt som standardens krav upplevs ha haft på samverkan. Certifikatsinnehavarna anser att standarden bidragit till ett ökat fokus på samverkan med lokalsamhället

rörande rekreativa och sociala värden – ett fokus som i praktiken inneburit förbättrade rutiner och arbetssätt för identifiering av relevanta lokalsamhällen och intressenter, för information, dialog och samverkan samt för dokumentation. Det är flera som beskriver hur ett ökat fokus på frågan också medfört ett mer proaktivt arbete och bättre framförhållning i planering av olika skogliga åtgärder. Andra menar att detta är ett arbete som de bedrivit sedan länge oavsett standardens skrivningar. De flesta certifikatsinnehavare beskriver ett aktivt arbete med de aktuella indikatorerna. Ambitionsnivån tycks dock variera mellan olika certifikatsinnehavare. Utvärderingen visar dels exempel på proaktivt och ambitiöst arbete där certifikatsinnehavare aktivt verkar för samverkan och är öppna för att lyssna och anpassa sina skogliga åtgärder, dels på ett mindre ambitiöst arbete där de sociala aktörerna upplever sig behöva driva på för att få till en dialog.

Mellan 2020 och 2023 har 28 mindre avvikelser tilldelats certifikatsinnehavare enligt följande: 2020 - 5, 2021 - 13, 2022 - 4 och 2023 - 6 avvikelser.

De vanligaste förekommande avvikelserna handlar om:

• **Bristfällig eller utebliven samverkan/samråd inför skogliga åtgärder (4.5.2, 4.5.3)**

- Överenskommelser från tidigare samråd är inte dokumenterade eller följs inte upp.
- Samråd sker utan tillräcklig information eller tid för intressenter att förbereda sig.
- Rutiner för samverkan är föråldrade eller inte uppdaterade enligt ny standard.

• **Försämrade framkomlighet på stigar och leder (4.5.5)**

- Skador på allmänt nyttjade stigar och leder efter avverkning.
- Rishögar eller virke lämnade på spår och leder.
- Bristande åtgärder efter påpekanden från intressenter.

• **Avsaknad av dokumentation eller systematik (4.5.1, 4.4.2)**

- Viktiga områden för rekreation, friluftsliv eller kultur saknas i planeringssystem.
- Det finns aktiviteter för lokalsamhället, men ingen dokumenterad strategi eller rutin för hur det sker systematiskt.

• **Otillräcklig anpassning av åtgärder efter samråd (4.5.4)**

- Värden och synpunkter från samråd beaktas inte fullt ut i planering eller utförande.
- Exempel på att avtalade träd ändå avverkats i strid med överenskommelser.

• **Föråldrade eller ofullständiga rutiner för samråd (4.5.3)**

- Rutiner stämmer inte överens med uppdaterade krav i FSC-standard exempelvis omfattas inte koncessionssamebyarna.
- Dokumentation saknas eller är inte uppdaterad till ny version.

Revisorerna beskriver att aktörerna i de flesta fall kan bevisa sina arbetssätt genom att presentera rutiner och arbetsprocesser, men också genom att konkret exemplifiera hur principens krav har omsatts i praktiken.

”Jag tycker det har skett en förändring. Här vågar man [certifikatsinnehavare] mer! Man duckade tidigare för att knacka på. Alla är inte där men man duckar inte på samma sätt.” (Revisor)

I intervjuerna framkommer också aktörer som uttrycker viss osäkerhet kring i vilken utsträckning samverkan faktiskt leder till ökat inflytande för lokalsamhället. Det finns också någon som upplever att samverkan stärkts men att det kanske framför allt varit en följd av arbetet med målbilder och i mindre utsträckning berott på standardkraven.

Samverkan - värdefullt för både certifikatsinnehavare och lokala intressenter

Generellt beskrivs en proaktiv dialog, samverkan och samråd med lokalsamhället vara väl värd den arbetsinsats den kräver.

”Vi förvaltar en kommuns skogar och arbetar mycket med tätortsnära avverkningar. Det finns inget bättre förebyggande insats än samverkan och samråd.” (Certifikatsinnehavare)

"Där vi är proaktiva – där finns större förutsättningar för samförstånd."(Certifikatsinnehavare)

Arbetet med standardkraven upplevs i många fall leda till ökat samförstånd och en känsla av delaktighet och förankring hos lokalsamhället samt till vissa anpassningar. Certifikatsinnehavare upplever att detta leder till ett smidigare genomförande av de åtgärder som planerats samt färre klagomål under och efter genomförda insatser.

"Jag tror att det blir färre klagomål och färre krockar." (Certifikatsinnehavare)

"Förväntningarna [på samverkan] är att vi ska känna till varandras ståndpunkter och klargöra otydliga begrepp, som naturnära skogsbruk och kantzoner. Vi måste vara överens om vad vi pratar om för att kunna samarbeta effektivt." (Lokal intressent Svenska Naturskyddsföreningen)

"Det finns också de fallen där man helt enkelt inte har samsyn. Men även i de fallen har nog ändå dialogen varit värdefull. Standarden fyller sin roll även i de fallen." (Certifikatsinnehavare)

I ett av de lokala fallen beskriver både certifikatsinnehavare och lokala intressenter hur kompetensen hos en lokal intressent kan komma certifikatsinnehavaren till del. De beskriver hur samverkan bidrar till att skogen formas på ett sätt som ligger i linje med båda parter intresse.

"Deras intresse är en ordnad, reglerad verksamhet - att folk inte cyklar hur som helst. Vi hjälper varandra. Vi kan bidra till mer organiserad verksamhet på berget, framför allt cykling som kan förstöra skogen. Skogen är också säkrare numera." (Lokal intressent, cykelklubb)

Indikatorsspecifika resultat

Nedan presenteras utvärderingens resultat uppdelat på de olika indikatorerna. Som beskrivits ovan uppfattas vissa indikatorer vara så närliggande att ett och samma arbetssätt svarar mot skrivningar i flera av indikatorerna. De indikatorer som på så sätt hänger samman redovisas ihop. Detta gäller indikator 4.1.1 Lokalsamhällen som kan påverkas av skogsbruket identifieras inför skogliga åtgärder som redovisas tillsammans med indikator 4.5.1 Områden viktiga för lokalsamhället; för rekreation och friluftsliv, kultur eller lokal ekonomi, som kan påverkas negativt av aktuella åtgärder dokumenteras och berörda intressenter identifieras. För att få en sammanhängande redovisning av arbetssätt som hänger ihop redovisas indikatorerna inte heller i nummerordning. Alla indikatorer som har att göra med samverkan eller samråd inleder redovisningen, följt av indikatorer som rör allemansrätt, åtgärder för att bidra till lokalsamhället samt framkomlighet på stigar och leder.

Indikator 4.1.1: Lokalsamhällen som kan påverkas av skogsbruket identifieras inför skogliga åtgärder samt Indikator: 4.5.1 Områden viktiga för lokalsamhället dokumenteras och intressenter identifieras

Relativt samstämmig bild av vilka och vad indikatorerna avser

Indikatorerna ger certifikatsinnehavarna i uppgift att identifiera lokalsamhällen, intressenter som påverkas av planerade skogliga åtgärder samt områden viktiga för lokalsamhället. Men vilka är då lokalsamhällen och intressenter? Och vilka områden viktiga för lokalsamhället är det som avses? När det handlar om områden som ska dokumenteras beskrivs dessa i standardens vägledning, där det bland annat anges att det kan röra sig om områden som används för rekreation, friluftsliv, kultur eller lokal ekonomi. Det överensstämmer med certifikatsinnehavarnas beskrivningar i intervjuerna, där de ofta lyfter exempel som elljusspår, stigar, vindskydd, närskogar och andra platser för vistelse och rörelse i naturen.

Lokalsamhällen och intressenter beskrivs av intervjupersonerna relativt samstämmigt som personer och sammanslutningar såsom föreningar, företag, samfälligheter som bor eller verkar nära det område där åtgärden ska genomföras och som kan tänkas påverkas av planerade insatser. Trots att några intervjupersoner påpekar att enskilda personer inte kan utgöra lokalsamhällen så inkluderas även dessa i de fall det utgörs av boenden i området. De kan i stället anses inkluderas i begreppet intressenter.

"De flesta särskiljer inte lokalsamhällen och enskilda personer i första steget, utan man börjar generellt med att identifiera olika grupperingar och blir sedan mer specifik." (Revisor)

Ett av de lokala exempel som inkluderats i utvärderingen handlar om en verksamhet, nämligen en hästgård:

"Kommunen kontaktade oss när de skulle avverka runt våra hagar. De hörde av sig för att informera om avverkningen och hur den skulle genomföras. Vårt främsta intresse var att hästarna inte skulle bli rädda eller få panik. Vi ville också att avverkningen skulle ske på ett sätt som störde oss så lite som möjligt." (Lokal intressent, hästgård)

Lokalsamhällen och viktiga områden identifieras genom kartor och lokalkännedom

För att identifiera lokalsamhällen (indikator 4.1.1) samt områden viktiga för lokalsamhället och intressenter (indikator 4.5.1) utgår certifikatsinnehavarna främst från två källor; kartor och lokalkännedom.

Utifrån befintliga data i kartor och GIS-system görs en analys av vilka områden som används för sociala och rekreativa aktiviteter såsom exempelvis idrottsutövande, jakt och promenader på stigar och leder. Slutsatser dras kring vilka intressenter som berörs av de planerade åtgärderna. Därutöver beskrivs lokalkännedom som viktig för att kunna identifiera relevanta lokalsamhällen och intressenter.

"Man ser på planerade åtgärder och använder kartsystem för att avgöra vilka områden och samhällen som berörs." (Revisor)

"I region nord har vi ofta kunskap om vilka personer som vi ska ta kontakt med. Vi känner någon granne eller vet vem som är engagerad." (Certifikatsinnehavare)

"Vi har full tillgång till skogsbruksplaner, kartor och myndighetsdata från Länsstyrelsen och Naturvårdsverket via GIS-system. Dessutom finns lokal kompetens på plats - våra förvaltare känner till intressenterna." (Certifikatsinnehavare)

Flera certifikathållare nämner att de kategoriserat sina skogar utifrån de begrepp som används i [målbilden för god miljöhänsyn till friluftsliv och rekreation](#).^{*} Det innebär att de identifierar närskogar och friluftsskogar samt markerar ut uppehållsplatser, stigar och leder. När skogliga åtgärder planeras kan denna klassificering och information användas för att identifiera områden, lokalsamhällen och intressenter. I intervjuerna

^{*} I riktlinjerna till indikator 4.5.1 står: Skogssektorns målbilder för sociala värden är implementerade i tillämpning, uppföljning, anpassning och dokumentation gällande brukandet av skogen.

framkommer också exempel på beslutsstöd som används för att avgöra om det finns rekreativvärden i den skog som ska avverkas.

"Vi använder ett beslutsstöd som kallas 'Förvaltning av sociala värden på egen skog', där vi genom ett tiotal frågor kan avgöra om en avverkning har rekreativvärden och kräver särskild hänsyn." (Certifikatsinnehavare)

Hur väl lokalkännedomen är dokumenterad varierar, bland annat beroende på certifikatsinnehavarens storlek. Arbetssätten för mindre skogsägare framstår som mer personbundna, situationsdrivna och inte lika proaktiva. Här handlar det mer om att i planeringen av olika skogliga åtgärder identifiera och markera ut områden viktiga för lokalsamhället. Några större aktörer betonar vikten av att säkerställa att den lokala kännedomen dokumenteras och tillgängliggörs i organisationen i stort. Dessa aktörer beskriver det som ett kontinuerligt arbete där det fortsatt finns förbättringspotential. De ser också att det inom organisationen finns en ovana och motstånd mot just dokumentation och att det krävs löpande stöd och påminnelser för att få det att ske.

Friluftsskogar, stigar och uppehållsplatser identifieras med hjälp av kartor, GIS och lokal kännedom för att säkra hänsyn till rekreativvärden vid skogsbruk

Foto: Märta Lindqvist, FSC Sverige

Både svårt att nå ut brett och avgränsa samverkan till ”rätt” intressenter

När det kommer till att identifiera intressenter beskriver certifikatsinnehavare och revisorer att arbetssätten i stort fungerar väl. Arbetet sker i flera steg. Certifikatsinnehavarna har på förhand en idé om relevanta aktörer att kontakta och identifierar därefter succesivt ytterligare intressenter (läs vidare under nästa avsnitt).

1. I utvärderingen framkommer återkommande två huvudsakliga utmaningar när det handlar om att identifiera relevanta intressenter att samverka med: Att identifiera alla de intressenter som återkommande nyttjar området där åtgärder planeras.
2. Att fokusera samverkan på ”rätt” intressenter – det vill säga de som aktivt använder områden där skogliga åtgärder planeras i rekreativt syfte.

Säkerställa bred informationsspridning

Certifikatsinnehavare beskriver att det ofta finns vissa på förhand givna aktörer att vända sig till. Det handlar exempelvis om stug-, friluft- eller idrottsföreningar som verkar i aktuellt område. Därutöver sprids information om de planerade insatserna brett i närområdet för att ge intressenter som de inte själva identifierat, möjlighet att höra av sig för inspel.

Flera certifikatsinnehavare beskriver hur dialogen med aktuell kommun ofta är viktig för att identifiera grupper av människor som bor och vistas i ett visst område där skogliga åtgärder planeras. Här finns också exempel där kommuner bidragit med information via webbsidor och sociala medier för att ge olika intressenter en chans att komma till tals kring planerade skogliga åtgärder. Bland fallstudierna finns också exempel på kommuner som tillsammans med certifikatsinnehavare och sociala intressenter arrangerat samverkans- och informationsmöten kring planerade skogliga insatser. Det framkommer också exempel på där man gått ut med information via lokalradio kring de planerade åtgärderna.

Det kan också finnas grupper av intressenter som använder områden vid enstaka tider på året, exempelvis en grupp svampplockare. I sådana fall finns en risk att gruppen kommer till området när de skogliga åtgärderna redan genomförts och inte upplever sig ha blivit informerad och inkluderad.

”Det är jätteviktigt att försöka få fram VEM som nyttjar stigar. Det kan ta tid – att bara identifiera. Vi kan försöka sätta upp lappar i skogen men om ingen hör av sig – vad ska vi göra då?” (Certifikatsinnehavare)

I utvärderingen finns flera exempel där lokala intressenter som verkar i området inte upplever sig ha blivit kontaktade. Ett av dessa fall har lett till klagomål från fastighetsägare i ett område som beskrivs som ett viktigt rekreationsområde med höga kulturvärden, där avverkning planeras. I andra fall har en dialog upprättats utifrån initiativ från lokala intressenter (se stycke nedan.)

Miljöintressenter utan direkt lokal anknytning – aktörer som ofta vill delta i samverkan

I intervjuerna framkommer att det kan vara svårt att avgränsa samverkan till "rätt" intressenter, vilka upplevas vara aktörer med direkt anknytning till, eller som återkommande använder området där skogliga åtgärder planeras. Det ges återkommande exempel på samverkanssituationer där certifikatsinnehavarna upplever att miljöintressenter som verkar på regional eller nationell nivå, tar stort utrymme i samverkan. Certifikatsinnehavarna beskriver över lag att det är svårt att utesluta dessa aktörer från samverkansmöten. De upplevs dessutom ha fokus på andra värden och frågor än sociala värden som rekreation och friluftsliv, kultur eller lokal ekonomi. Flera certifikatsinnehavare upplever att samverkans- och samrådsmöten ibland domineras av dessa intressenter från miljörörelsen utan tydlig lokal anknytning. Någon menar att synpunkterna ibland handlar om en grundläggande kritik mot hur skogsbruket bedrivs snarare än om anpassningar av en aktuell åtgärd.

"Det är svårt med avgränsningar av vilka intressenter som tillhör lokalsamhället. Ofta i forumen för samverkan vi genomför finns andra som egentligen inte är den intressent som avses i standarden. De kan ta över och ha mycket synpunkter, fast det är inte de som avses i de här indikatorerna." (Certifikatsinnehavare)

"Det blir ju lätt en misch-masch av intressenter. De intressenter som är mest insatta i standarden – de har mest synpunkter. De som inte har förväntningar – de blir ofta nöjda med samverkan." (Certifikatsinnehavare)

"Ibland används samverkan som ett verktyg för att försöka stoppa skogsbruksåtgärder snarare än att diskutera faktiska sociala värden." (Certifikatsinnehavare)

Trots att den generella bilden är att dessa aktörer är välkomna att delta vid samverkansmöten så beskriver flera certifikatsinnehavare att det vid anpassning av åtgärder ses som viktigare att ta hänsyn till synpunkter från de intressenter som tydligare företräder sociala intressen och har en lokal anknytning.

Indikator: 4.5.2 Samverkan genomförs för områden identifierade i 4.5.1 i god tid innan planerade åtgärder påbörjas

Indikator 4.5.2 tar sikte på arbetet som sker när berörda lokalsamhällen, intressenter och områden har identifierats. Målet är att säkerställa att berörda intressenter får information och möjlighet att föra en dialog om planerade skogliga åtgärder.

Flera olika nivåer av samverkan

Utvärderingen visar på samverkan som sker på flera olika nivåer. I praktiken innebär samverkansinsatserna också ett fortsatt arbete med att identifiera intressenter som kan ha synpunkter på de planerade åtgärderna.

1. **Anslag och skyltar.** Den första nivån av samverkan utgörs av skriftlig information i form av **anslag/skyltar** där åtgärder planeras, med kontaktuppgifter för vidare frågor. Syftet är att ge allmänheten en grundläggande förståelse för vad som kommer att ske samt möjlighet att höra av sig för frågor.
2. **Utskick.** Den andra nivån utgörs av **skriftliga utskick eller e-postutskick** direkt till identifierade intressenter. När det gäller boende i området beskrivs det som relativt enkelt att säkerställa att alla får ett skriftligt brev skickat till den adress som ligger nära de planerade åtgärderna. Det kan också ske i form av brev till alternativa adresser eller e-postutskick för att säkerställa att personer som inte vistas där året runt även får ta del av informationen och ges möjlighet att inkomma med frågor eller synpunkter.

”Det var inte så mycket dialog. De hörde av sig varje gång de skulle komma och i vilken del av området de skulle ta ner träd. Det fungerade bra för oss.” (Lokal intressent, hästgård)

3. **Uppsökande kontakt och dialog.** Den tredje nivån innebär en mer uppsökande kontakt och dialog med intressenter i närområdet. Detta sker genom att aktivt söka upp människor på plats, exempelvis genom att vistas i områden där åtgärder planeras, som bostadsgator eller fritidsstugeområden, för att spontant samtala med dem som befinner sig där.

Det uppsökande arbetet handlar också om att ha kontakt med företrädare för organisationer som orienteringsklubbar, skidföreningar eller idrottsföreningar. Detta är särskilt relevant vid åtgärder i områden med exempelvis elljusspår eller skidspår. Genom dialog med dessa aktörer kan man få en bättre förståelse för hur området används och ta hänsyn till deras behov och synpunkter.

4. **Möten.** Den fjärde nivån av samverkan innebär informations- och dialogmöten där möjligheter ges att samtala med intressenter om de planerade aktiviteterna. Till dem kan identifierade intressenter bjudas in direkt. Det kan också göras allmänna anslag med inbjudan till samverkansmöte. I många fall beskrivs kommunerna vara behjälpliga i arbetet genom att bidra med att anslå och sprida information i sina fysiska och digitala kanaler såsom på bibliotek, i kommunhus och via kommunens webb och sociala medier. Målet är att de som känner sig berörda av förändringarna ska ges möjlighet att framföra sina synpunkter och ställa frågor.

Utmanande att hitta kontaktuppgifter

En utmaning som lyfts av några certifikatsinnehavare handlar om att hitta kontaktuppgifter till identifierade intressenter. En särskild utmaning ligger i att nå säsongsboende, särskilt de som bor utomlands delar av året. Ett par certifikatsinnehavare beskriver att de, för att hantera detta, kan ta kontakt med kommunen eller med grannar för att få fram kontaktuppgifter till dessa personer, så att de informeras om förändringar i landskapet innan de återvänder till sin bostad.

Samverkan sker på flera nivåer – från anslag i skogen till möten med boende och föreningar. I friluftsområden sker ofta uppsökande kontakt för att förstå hur skogen används. När få deltar i möten kan viktiga synpunkter istället dyka upp i andra kanaler.

Foto: Henrik von Stedingk, FSC Sverige

Intressenters bristande vilja att delta i möten kan försvåra samverkan

Flera certifikatsinnehavare berättar också att det kan vara svårt att få till stånd en givande samverkan i form av just möten. Intresset att delta från de intressenter som identifierats har varit lågt. Samtidigt kan det då istället framkomma synpunkter via andra kanaler som kan bli mer problematisk för certifikatsinnehavarna att bemöta. En revisor beskriver sin upplevelse så här:

”Det som jag tror är en stor frustration för många certifikatsinnehavare är att det kan vara svårt att motivera folk att komma. Alla har en åsikt men debatten går på sociala medier i stället.” (Revisor)

Samstämmig förståelse för vad ”i god tid” innebär – men missas ändå ibland

En annan utmaning kan vara att genomföra samverkan i god tid. Det finns certifikatsinnehavare som säger att det ibland kan missas, exempelvis vid åtgärder som kräver viss snabbhet såsom att ta ner riskträd. Det finns en samstämmig syn på att begreppet ”i god tid” måste innebära att samverkan sker innan den mer detaljerade planeringen genomförs, så att det finns en reell möjlighet att korrigera planen. En certifikatsinnehavare framför att det är något som skulle kunna bli än tydligare i standarden – det vill säga att samverkan och samråd ska ske innan detaljplanering.

”Om vi ska vara trovärdiga i en samverkansdialog så måste man ha en öppenhet för de synpunkter som kommer in och inte signalera ett ointresse! Ett sätt att markera med armbågen är att man redan gjort klart planeringen – samverkan ska föregå detaljplanering. Vi ska inte hänga en enda snitsel innan.” (Certifikatsinnehavare)

Långsiktiga relationer en framgångsfaktor

I två av utvärderingens lokala exempel beskrivs hur dialogmöten sker kontinuerligt över tid, när intresset från lokala intressenter varit särskilt stort. I ett fall bjuder certifikatsinnehavaren kvartalsvis in cykel- och orienteringsklubbar samt den lokala naturskyddsföreningen till dialog- och informationsmöten gällande skogsbruket i en ekopark. Intresset för deltagande har varit stort och samarbetet upplevs vara ömsesidigt givande. I ett annat fall handlar det om en planerad avverkning som väckte starka reaktioner hos människor i området, inklusive byalag och föreningar.

”Man måste ha en kontinuitet i kontakten. Första gången vi träffades var för många år sedan.” (Lokal intressent, representant för byalag och föreningar)

De lokala exemplen visar också att även om det inledningsvis funnits ett missnöje hos de lokala intressenterna med att skogsägaren eller förvaltaren inte tagit kontakt så har samverkan kunnat hitta sina former över tid.

"För fem år sedan hade det skett några stora avverkningar i orienteringsklubbens kärnområde. Vid den tiden fanns ingen samverkan med klubben. Det fanns irritation i klubben. (...) Vi gjorde en skrivelse till kommunen. Vi hade ett möte och framförde våra klagomål. Vi ställde frågor: Varför har ni inte haft samråd med närboende och föreningar? Vi fick inget svar. Inget förlåt. De sa att de skulle ha samråd i fortsättningen, och det har vi också haft. Nu har det blivit bättre och vi har tätare kontakter och får respons." (Lokal intressent, Orienteringsklubb)

Flera lokala sociala intressenter önskar en möjlighet att få diskutera och påverka skogsbruket än mer långsiktigt, i områden de ser som viktiga. De menar att dialogen begränsas till enskilda åtgärder, vilket begränsar möjligheten att påverka mer övergripande.

"Dialogmötena var pragmatiska och kortsiktiga. Jag vill prata mer långsiktigt. Vi hade åsikter om vad som skulle göras. Planen var redan satt och jag hade önskat att vi varit mer delaktiga tidigare i planeringen." (Lokal intressent, Naturskyddsföreningen)

"Egentligen skulle man vilja ha en långsiktig dialog med all skog runt byn. När vi tar varje område för sig kan det bli lite splittrat och vi kan tappa tråden. Det skulle vara bättre med mer övergripande information om förestående planering till exempel till ett byråd." (Lokal intressent, representant för byalag och föreningar)

Indikator: 4.5.3 Samråd genomförs för områden av särskild vikt för lokalsamhället för rekreation och friluftsliv, kultur eller lokal ekonomi

Ibland upplevs det svårt att avgöra när samråd krävs

För större rekreationsområden såsom större friluftsområden upplever certifikatsinnehavare att det är självklart att ett samråd ska genomföras. Det finns dock mer tveksamma fall där det är svårt att avgöra vilka områden som är av särskild vikt för lokalsamhället ur ett rekreativt, socialt eller ekonomiskt perspektiv. Här menar revisorer att det är svårt att sätta avvikelser, eftersom skrivelserna i standarden lämnar tolkningsutrymme.

"Över lag upplever jag att det sker mycket mer samverkan än samråd. Jag tycker att samråd borde genomföras oftare än vad som sker idag, även om jag inte har satt avvikelser på detta." (Revisor)

"Det blir en gråzon, en avvägning. När det är större samhällen och många aktörer så finns det oftare behov. Det kan också ha med anspråken att göra, när det finns större anspråk som vi tycker går utöver det vi behöver göra." (Certifikatsinnehavare)

En process som skapar tydlighet och tyngd – men är krävande

I utvärderingen framkommer bilden att samråd är relativt ovanliga. Intervjuade certifikatsinnehavare är överens om att samråd är en krävande process. Flera certifikathållare beskriver att de drar sig för att initiera samråd just på grund av dess komplexitet. När de väl genomförs tycks de dock upplevas givande, då de ger en tydlig process att hålla sig till i komplexa och svåra frågor. Standarden anses ge tydliga instruktioner för hur detta ska gå till.

”Men man drar sig för det stora samrådet! Summerar man dock jobbet som blir så är det bättre om man gör det ordentligt från början.” (Certifikatsinnehavare)

Det framförs också att samråd bör vara ett krav främst eller enbart för större aktörer, eftersom det kan vara oproportionerligt resurskrävande för mindre verksamheter.

”Det enda är att jag vill ta bort samrådsformen (för mindre markägare), den medför inte mer nytta. Har du haft samverkan så har man uppfyllt syftet med FSC.” (Certifikatsinnehavare)

”Vi har ju en ambition att samverka med lokalsamhället. Med samråd vet vi hur vi ska göra enligt en viss rutin. Frågar man de lokala tjänstemännen kan det nog upplevas lite svårt och läskigt. Men jag tror ändå att det finns ett viktigt syfte med det, också för att vårda varumärket.” (Certifikatsinnehavare)

”Samrådet kan göra det lättare att visa i en revision. Det är bra att ha när det är konflikt. Desto mer dokumentation du har desto lättare har du att visa att du gjort rätt.” (Certifikatsinnehavare)

Åsikterna går isär om samrådskravet stärker samverkan

En fråga som lyfts i utvärderingen har handlat om huruvida samverkan och samråd fortsatt bör vara tydligt åtskilda i standarden. Här går åsikterna något isär. Samtidigt som många lyfter fram samrådet som krävande beskrivs det också ge tyngd och legitimitet till samverkansprocessen. Det finns andra som ifrågasätter uppdelningen mellan samverkan och samråd och menar att nuvarande uppdelning tenderar att minska fokuset på dokumentation för samverkansprocesser.

Det finns också de som för fram kritik mot att samrådet har en tendens att sätta dokumentationen mer i fokus än själva dialogen. De menar att den formella samrådsformen inte fullt ut möter behovet av att konkret diskutera och visualisera planerade åtgärder direkt i skog och mark. En

certifikatsinnehavare nämner att de testat en kombination där de först träffas i fält för att sedan genomföra ett formellt möte inomhus.

Från revisorernas håll lyfts dokumentation kring samverkan enligt indikatorerna fram som viktig, oavsett i vilken form den sker. Som tidigare nämnt lyfts just dokumentationskraven fram som en utmaning framför allt för mindre skogsägare. Flera av dem anser därför att kraven på dokumentation bör lättas för att bättre anpassas till deras förutsättningar.

Att genomföra samråd kring skogsbruksåtgärder i områden med betydelse för friluftsliv, rekreation eller lokal ekonomi upplevs ofta som både viktigt och resurskrävande. Certifikatsinnehavare lyfter att processen ger tydlighet och legitimitet, men att det ibland är svårt att avgöra när samråd verkligen krävs. I praktiken sker ofta enklare former av samverkan, särskilt bland mindre skogsägare, där kraven på dokumentation upplevs som en utmaning.

Foto: Märta Lindqvist, FSC Sverige

Indikator 4.5.4: Åtgärderna anpassas till identifierade värden på berörda områden och till de synpunkter som framkommit i samverkan

Främst ökad förståelse och mindre justeringar

Certifikatsinnehavare återger sammantaget en bild av att samverkan och samråd vanligtvis leder till en ökad förståelse för varandras synsätt och mindre justeringar snarare än påtagliga förändringar i den planerade skogliga åtgärden, även om sådana exempel också förekommer. Många sertifikatsinnehavare vittnar om att det är vanligt att lokala intressenter i form av boende eller idrottsföreningar vill att mer träd tas ner än vad som planerats för.

"Oftast handlar de om att man ska ta bort mer träd på eller nära deras tomt." (Certifikatsinnehavare)

"Jag parkerade bilen och så kom en människa ut. Jag frågade konkret - vilka träd vill ni ha kvar och ta bort. Vi gick och tittade och resonerade oss fram. I 99 procent av fallen går det väldigt bra!" (Certifikatsinnehavare)

I intervjuerna framkommer exempel på önskemål om mer omfattande anpassningar, något som ibland upplevs vara svårt att möta. Det förekommer dock exempel på mer omfattande anpassningar eller åtgärder som helt ställts in efter synpunkter från lokala intressenter.

"Vi kom till en punkt där vi accepterar varandras synpunkter. Vi har valt alternativ skötsel som innebär att vi delar upp avverkningen över tid, vilket fungerar bra. Vi har gallrat skogen och skapat en diversitet i skogsinnehavet över ett område på 70 hektar. (...) Vi kommer åt våra volymer men de tar längre tid. Det fungerade bra." (Certifikatsinnehavare)

"Det har varit information om var de ska gallra. Sen har vi haft synpunkter på det. Här vill vi inte att ni gallrar osv. De har gått oss till mötes och till exempel flyttat avverkningarna i tiden." (Lokal intressent, orienteringsklubb)

"Samverkan gjorde att de tänkte om. Det har gjort skillnad, särskilt för skidbacken och området runt." (Lokal intressent, representant för byalag och föreningar)

Vad är tillräckliga anpassningar?

Intervjupersonerna betonar att anpassning till identifierade värden och synpunkter som framkommit i samverkan inte handlar om att alltid gå alla intressenter till mötes. I intervjuerna ges en relativt samstämmig beskrivning av att det viktiga är att markägaren tagit ställning till synpunkterna, anpassar i den mån det bedöms rimligt samt ger en motivering i de fall anpassningar inte har skett.

En del i arbetet handlar om att bedöma hur tungt vägande ett visst intresse är. Det kan påverkas både av hur många personer som delar intresset samt hur omfattande konsekvenserna blir för de som påverkas av en åtgärd. Att väga samman tyngden i ett visst intresse beskrivs av vissa som en utmaning. I intervjuerna framkommer också att det, trots att samverkansmöten har genomförts, förekommer att aktörerna har olika förväntansbild på åtgärden och att intressenter blir besvikna när det inte blev som de trott. Två revisorer beskriver sina upplevelser så här:

"Man måste ha skäl att inte följa det som intressenter önskar. Det är generellt sett inte ett jättestort problem. Konflikter kan uppstå när en grupp individer har extremt starka åsikter om vad som ska göras. Då ligger det oftast annat i bakgrunden, man vill inte ha skogsbruk över huvud taget" (Revisor)

"Jag upplever att certifikatsinnehavarna gör sitt bästa för att anpassa. Men intressenterna kan komma tillbaka efteråt och inte tycka det var vad man kom fram till" (Revisor)

Vidare beskrivs att det bland markägare finns de som missuppfattat kravet på samverkan och tror att det medför mer krav på anpassningar än vad standarden faktiskt föreskriver. En revisor sammanfattar sin upplevelse på följande sätt:

"Indikatorn syftar till att få in information från dem som påverkas och ge en bekräftelse ut till dem. "Vi kommer inte att fördärva stigarna. Är det någonstans vi ska koncentrera hänsynen?" Markägarna förstår inte alltid att det är syftet, utan de [markägarna] tror att de behöver göra som de andra [de lokala intressenterna] säger. Det kan leda till att markägare undviker samverkan eller ytterst hoppar av FSC." (Revisor)

Indikator 4.2.2: Allemansrätten respekteras, värnas och vårdas

Allemansrätten - en självklarhet

Denna indikator har beskrivits som en självklar del av certifikatinnehavarnas arbete. Samtidigt är det svårt att i sin helhet beskriva alla sätt som denna indikator omsätts i praktiken då den omfattar många delar av markägarnas arbete. Det beskrivs i stort handla om att säkerställa att skogarna kan nyttjas av allmänheten, bland annat genom att hålla skogsvägar öppna.

"När det gäller allemansrätten har vi sedan länge en tydlig policy att hålla alla vägar öppna" (Certifikatsinnehavare)

Från revisorernas håll bedöms arbetet genom att markägaren kan exemplifiera och i praktiken visa på att allemansrätten både respekteras, värnas och vårdas. Det framstår som ytterst ovanligt med avvikelser.

"Alla certifikatsinnehavare respekterar allemansrätten och anser att den är en viktig del av det svenska skogsbruket" (Revisor)

Överutnyttjande av allemansrätten – en utmaning att hantera

De utmaningar kopplat till indikatorn som lyfts fram av certifikatsinnehavares handlar framför allt om andra aktörers bristande respekt för allemansrätten. Över lag efterlyses ökad kännedom om allemansrättens begränsningar och säkerställande av att nyttjandet av skog och mark sker utan påtagligt slitage. Det finns mindre positiva exempel av detta exempelvis rörande mountainbikecykling. En negativ sidoeffekt av öppna vägar är exempelvis att det underlättar för nedskräpning och dumpning av avfall i skogen.

"Det finns certifikatsinnehavare som upplever att vissa överutnyttjar allemansrätten, till exempel genom att sätta upp tält och stanna länge." (Revisor)

I vägledningen till indikatorn framkommer att nyttjande för näringsidkare som bedriver kommersiellt nyttjande eller verksamhet som går utöver allemansrätten, kan behöva regleras genom avtal. Här framkommer exempel på där sådana avtal tecknats kring cykeluthyrning och orienteringstävlingar. Det finns exempel på aktiviteter i form av ridläger och kanotuthyrare som hävdar allemansrätten för sin verksamhet men där certifikatsinnehavaren menar att det sannolikt vore mer rimligt att teckna avtal.

Indikatorerna: 4.4.1 - 4.4.2 Åtgärder som bidrar till lokalsamhällets sociala och ekonomiska utveckling sker i förhållande till markinnehav (för större markägare ska arbetet ske systematiskt och långsiktigt)

Bidrag till lokalsamhället sker på många olika sätt

Intervjuerna visar på ett brett spektrum av initiativ för att bidra till lokalsamhället. Exempel ges på samtliga av de punkter som listas i vägledningen, det vill säga:

- ge bidrag, i form av pengar eller naturaförmåner, till skolskogar eller

- lokala ideella föreningar med skogsanknutna aktiviteter,
- stötta småskaligt lokalt företagande,
- prioritera lokalbefolkning vid jakt- och fiskeupplåtelser, eventuellt till reducerad kostnad,
- ge lokala naturturismföretagare förtur till upplåtelser,
- upplåta mark till friluftsliv- och idrottsanläggningar såsom vandringsleder och rastplatser,
- ha en positiv inställning till lokala friluftsliv-, idrotts- och kulturarrangemang på sin mark,
- om möjligt hålla vägar, med undantag för säsongsvariationer, öppna för allmänheten.

Bidrag till lokalsamhället sker på många olika sätt – från upplåtelse av mark för friluftsliv till stöd till föreningar och lokala entreprenörer. Men arbetet skiljer sig åt: medan större markägare ofta har systematiska rutiner, hanterar mindre aktörer det mer informellt. Det kan skapa ojämlikhet i hur lokalsamhällen får ta del av dessa insatser.

Foto: Kolbjörn Örjavik, FSC Sverige

Det finns bland annat exempel på certifikatsinnehavare som gett särskilt fördelaktiga jakt- och fiskerätter, exempelvis till ungdomar. Det förekommer också exempel på sponsring och bidrag till föreningar.

"Vi har stöttat hembygdsgårdar och rustat upp kvarnar på vår mark." (Certifikatsinnehavare)

Flera beskriver också hur de ser anlitan av lokala entreprenörer som ett sätt att omsätta kravet i praktiken. Det finns också aktörer som ser möjlighet att i än högre utsträckning försöka anlita lokala entreprenörer.

"De flesta lyfter fram att de har lokalt anställda, använder lokala entreprenörer, eller sådana som är lokalt baserade också." (Revisor)

Det finns dock andra indikatorer, 4.3.2 och 4.3.3 (som inte inkluderas i utvärderingen), som föreskriver just detta. ** Samtidigt finns aktörer som upplever att ett sådant gynnande kan mötas av kritik från andra aktörer som vid inköp och upphandlingar ser sig som bättre lämpade för de insatser som efterfrågas.

I utvärderingen framkommer bilden att mindre markägare hanterar detta individuellt och informellt. Större markägare ska ha ett systematiskt och långsiktigt arbete med frågan. I standardens vägledning definieras systematiskt som att det finns rutiner för att ta fram förslag till åtgärder som bidrar till lokalsamhällets sociala och ekonomiska långsiktiga utveckling samt genomföra och utvärdera dessa åtgärder. Det upplevs i stort finnas hos större markägare.

"De kan ha skrivit ner en rutin där de har definierat att de bidrar. Vi testar om de också har genomfört det. De flesta större skogsägare har också en form av händelsesystem där de registrerar allt, som kontakt med grannar till exempel. De kan lätt visa att de har gjort det." (Revisor)

Svårt att avgöra vad som är tillräckligt

När det kommer till skrivningen "lokalsamhällets sociala och ekonomiska utveckling" finns det intervjupersoner som lyfter fram att det är svårt att avgöra vilka typer av insatser som är tillräckliga för detta krav.

** Indikator 4.3.2: Vid inköp av varor och tjänster utformas anbudshandlingar så att vikten av lokala alternativ, lokalt verksamma företagare och entreprenörer betonas. Indikator 4.3.3: Där långsiktiga förutsättningar finns anlitas i första hand lokala leverantörer av varor och tjänster.

"Det kan vara svårt att definiera vad som är 'bra nog' när det gäller att bidra till social och ekonomisk utveckling. Den stora flexibiliteten gör det svårt att sätta en gräns för vad som inte är tillräckligt. Det är nästan omöjligt." (Revisor)

Som underlag för utvärderingen finns ett klagomål kopplat till indikator 4.4.1. En certifikatsinnehavare har lämnat förslag på ett avtal med aktuell kommun om avgiftsbelagt nyttjande av markerna i social och rekreativt syfte. Det handlar om årliga avgifter för exempelvis leder, elljusspår, vindskydd, bad- och grillplatser. Kommunen, som står bakom klagomålet, är positiva till att upprätta ett avtal med certifikatsinnehavaren om nyttjande men är alltså inte överens om den kostnadsberäkning som föreslagits.

Indikator 4.5.5: Framkomligheten på allmänt nyttjade stigar, permanenta spår och leder samt stigar av kulturhistoriskt intresse försämras inte efter skogliga åtgärder samt Indikator 4.5.6: Skador på allmänt nyttjade stigar, permanenta spår och leder samt stigar av kulturhistoriskt intresse åtgärdas.

Att bevara framkomligheten på stigar och att åtgärda de skador som ändå ibland uppstår beskrivs av certifikatsinnehavarna som en självklar del av arbetet. Revisorerna beskriver också detta som något som skogsbolagen försöker värna om. Det handlar om att skydda stigar och leder för att bevara tillgängligheten och rekreationsvärdet i området. Om skador ändå uppstår försöker de åtgärdas så snabbt som möjligt, särskilt när det gäller större rekreationsleder där framkomlighet och säkerhet är av stor betydelse. Tajningen för åtgärden kan dock behöva anpassas för att inte skapa större skador i marken.

"Vår ambition är att aldrig skada den här typen av nyttjade stigar eller spår. Gör vi det ska vi självklart åtgärda så snart som möjligt. Det är dock inte alltid lämpligast tidpunkt att göra det direkt när skadan upptäcks. Den kan påverka andra områden på vägen fram. Vi vill välja ett annat tillfälle. Det är inte alltid lätt att förklara och få accept för." (Certifikatsinnehavare)

Den kritik som certifikatsinnehavarna kan få från intressenter handlar enligt intervjupersonerna främst om ris som ligger över eller i nära avslutning till stigar eller spår eller att det blivit körsador i skogen. Bemötandet av detta är tudelat. Oftast beskrivs det som relativt lätt att åtgärda. När det gäller kvarlämnat ris kan det också handla om att förklara värdet av att låta ris ligga kvar, exempelvis i områden med höga bevarandevärden. En revisor uttrycker sig så här:

"Folks förståelse för att skog inte alltid är så fin varierar. Det kan vara svårt för certifikatsinnehavaren att förklara på ett bra sätt." (Revisor)

3. SLUTSATSER

I detta kapitel redovisas utvärderingens slutsatser. Dessa tar utgångspunkt i frågeställningarna om vad arbetet upplevs ha gett, hur indikatorerna har omsatts i praktiken och vad som skulle kunna utvecklas framåt.

Indikatorer som främjat dialog och hänsyn

Resultatet från utvärderingen tyder på att de aktuella indikatorerna har bidragit till ett ökat fokus på dialog och hänsyn till lokalsamhället. Den bild som framträder är att samverkan, dialog och hänsyn till lokala intressenter ses som en naturlig del av certifikatsinnehavares arbetssätt i samband med skogliga åtgärder samt att indikatorerna och revisionen av dessa har bidragit till mer utvecklade och systematiska arbetssätt. Ambitionsnivån varierar dock mellan olika certifikatsinnehavare. Utvärderingen visar på många konkreta exempel på att kraven har omsatts i rutiner och arbetssätt hos certifikatsinnehavarna. Det är samtidigt svårt att uttala sig om kausalitet – det vill säga om vilken effekt som just FSC:s krav har haft på certifikatsinnehavarnas arbete. Dels eftersom vissa certifikatsinnehavare beskriver att de arbetar på det här sättet oavsett indikatorerna. Dels eftersom sättet som FSC:s indikatorer har omsatts i praktiken är närliggande de arbetssätt som målbilderna för hänsyn till friluftsliv och rekreation lyfter fram. I vissa fall tycks målbilderna ha bidragit till att göra FSC:s krav mer konkreta och tillämpbara i praktiken.

När arbetet fungerar väl leder det till ökad förståelse och bättre relationer mellan certifikatsinnehavare och lokalsamhälle. Detta tycks gälla även om parterna har olika syn på hur de skogliga åtgärderna ska genomföras. Den förbättrade samverkan framstår också som gynnsam för certifikatsinnehavarnas arbete, dels då de kan få del av kunskap som finns hos lokala intressenter, dels då det uppstår färre konflikter efter att arbetet genomförts.

Arbetet enligt indikatorerna - många goda exempel och vissa invändningar

I utvärderingen ges många goda exempel på samverkan men också exempel där det funnits invändningar från lokala intressenter som inte anser att certifikatsinnehavare lever upp till aktuella indikatorer. När arbetet fungerar väl präglas det av proaktivitet och samverkan anpassad till intressenternas och områdets karaktär och nyttjande. För skogsområden med höga rekreationsvärden och många sociala intressenter är strukturerad och långsiktig samverkan, till exempel genom regelbundna dialogmöten, ett effektivt sätt att säkerställa en kontinuitet i samverkan. I andra fall har lokala intressenter varit missnöjda och i vissa fall lämnat in klagomål. Det gäller exempelvis tätortsnära skogar där friluftslivsaktörer ibland upplever att samverkan inte har varit tillräckligt proaktiv eller inkluderande. Det finns också exempel på klagomål som handlar om en upplevelse av helt utebliven samverkan.

Vidare visar utvärderingen att anpassningar till synpunkter från lokala intressenter främst handlar om mindre justeringar, även om det även finns enstaka exempel på mer omfattande anpassningar. Bidrag till lokalsamhällets sociala och ekonomiska utveckling görs på de sätt som exemplifieras i vägledningen.

Svårt att avgöra vad som är tillräckligt för att leva upp till standardens krav

Det framkommer att avvikelser inom detta område är relativt ovanliga. Utvärderingen visar dock att det i vissa fall är svårt att avgöra när certifikatsinnehavare har levt upp till standardens krav. Detta gäller exempelvis val av samverkansform. Även när en revisor bedömer att ett formellt samråd vore lämpligare än de samverkansformer som en certifikatsinnehavare har använt, är detta en svårbedömd gråzon där avvikelser sällan utfärdas. På samma sätt kan det vara svårt att avgöra när hänsyn och anpassningar till lokala intressenter är tillräckliga. Vad gäller bidrag till lokalsamhällets sociala och ekonomiska utveckling (Indikator 4.4.1) visar utvärderingen att det för certifikatsinnehavare, särskilt mindre aktörer, ofta räcker att visa att kravet hanterats på något sätt för att få godkänt. Detta styrks av att ingen enda avvikelse registrerades för indikator 4.4.1 under åren 2021 och 2022. Så länge som certifikatsinnehavare kan visa på och har dokumentation på aktiviteter syftande till att uppfylla kravet, ska mycket till för att aktiviteterna ska bedömas som otillräckliga.

Standardens skrivningar behöver även fortsättningsvis vara flexibla

Samtidigt som det kan vara utmanande att bedöma när samverkansinsatserna och hänsynstagandet är tillräckligt delar vi certifikatsinnehavare uppfattning att det är bra och nödvändigt med processinriktade indikatorer som är flexibelt skrivna, utan detaljreglering. Detta då möjligheten att utforma arbetet efter lokala förutsättningar framstår som en viktig förutsättning för en fungerande samverkan. Ett annat skäl att även fortsättningsvis sätta fokus på processen är att själva dialogen framstår som värdefull för båda parter även om det inte finns samsyn kring hur den skogliga åtgärden ska genomföras.

Förenklingar kan underlätta arbetet

I utvärderingen framkommer att samma tillvägagångssätt används för att identifiera både lokalsamhällen och lokala intressenter. Att identifiering av dessa nu hanteras i två olika indikatorer (4.1.1 och 4.5.1) kan därmed bli krångligt.

Riktlinjer och vägledning framstår som användbara i vissa fall. Ett exempel på det är vägledningen för indikator 4.4.1 där exempel ges på hur lokalsamhället kan gynnas. Mängden riktlinjer och vägledande texter gör dock principen omfattande och visar sig också kunna öppna

för olika tolkningar, exempelvis när vägledningen beskriver vad en indikator "kan" innebära (exempelvis att samverkan kan ske som ett led i planeringsprocessen. – enligt indikator 4.5.2).

Med processinriktade indikatorer kommer alltid ett visst tolkningsutrymme. Vår slutsats är att omfattande vägledning och riktlinjer inte löser problemet rörande tolkningsutrymme. Den omfattande textmängden riskerar rent av att användas för att stödja olika tolkningar.

Därutöver kan vi konstatera att det saknas en definition för "områden av särskild vikt", vilket är avgörande för när samråd ska genomföras.

Samråd bör finnas kvar för åtgärder i områden med höga sociala värden

I utvärderingen har det framkommit tankar om att förändra kraven på samråd exempelvis genom att frånta mindre markägare kravet eller genom att göra mindre åtskillnad mellan samråd och samverkan och i stället betona dokumentationen rörande samverkan i stort.

Vår samlade bedömning är att samråd bör bibehållas som en mer omfattande samverkansform vid planering av skogliga åtgärder i områden av särskild vikt för lokala intressenter; för rekreation och friluftsliv, kultur eller lokal ekonomi. Vi ser det heller inte som lämpligt att frånta mindre markägare kravet på samråd. Det bör vara områdets vikt för lokala intressenter som styr när samråd bör genomföras.

Redan idag finns också differentieringar i systematikkraven beroende på markägarens storlek. Vår samlade bedömning är att dagens skilda krav är rimliga men inte bör utvecklas ytterligare. Dokumentationskraven är viktiga för att säkerställa efterlevnad av standarden.

Otydliga gränsdragningar och tendens till miljöfokus i samverkan

Utvärderingen visar att det i vissa fall är miljöintressenter, ibland med otydlig lokal förankring, som visar störst intresse för dialog och samverkan inför skogliga åtgärder. Många gånger kan det vara svårt att avgöra om en intressent är en sådan enligt standarden, både när det gäller den lokala anknytningen och om den värnar ett intresse av social, rekreativ, ekonomisk eller kulturell karaktär. Gränsdragningen mellan olika värden är inte självklar. Exempelvis kan miljömässiga värden vara av stor betydelse för möjligheterna till friluftsliv och företagande i skogen. I flera fall uppfattar dock certifikatsinnehavare att de samverkar med aktörer som egentligen inte är de som avses i standarden.

Vi ser därmed en tendens att standardens skrivningar om samverkan delvis används på ett annat sätt än vad som är avsett, där fokus hamnar

på miljömässiga värden snarare än sociala, rekreativa, ekonomiska och kulturella värden. Detta faktum kan ses som en indikation på att miljöintressenter upplever begränsade möjligheter att möta certifikatsinnehavare och genom dialog och samverkan föra fram sina synpunkter rörande brukandet av skogen.

Indikatorerna har stärkt dialogen mellan skogsägare och lokalsamhälle – men det finns utmaningar. Samverkan fungerar ofta väl och kan minska konflikter, men ambitionsnivån varierar. Otydliga gränsdragningar, tolkningsutrymme i standarden och ett fokus på miljövärden snarare än sociala behov kan ibland försvåra syftet med kraven. Samråd bör fortsatt användas där sociala värden står på spel – oavsett markägarens storlek.

Foto: Henrik von Stedingk, FSC Sverige

4. REKOMMENDATIONER

Utifrån de slutsatser som redovisats i förra kapitlet lämnas här våra medskick inför revisionen av standarden. Vår övergripande rekommendation att behålla andemeningen och syftet med de standardkrav som omfattats av utvärderingen. Vi ser med andra ord inte behov av innehållsliga eller grundläggande förändringar av indikatorernas innebörd. Processindikatorer med flexibilitet är ändamålsenligt för att uppnå syftet med indikatorerna, även om det också finns nackdelar såsom att det kan vara svårt att bedöma när kraven har uppnåtts eller inte. Vi tror däremot på en förenkling och ökad tydlighet.

Vi lämnar därför följande rekommendationer inför kommande standardrevision:

1. Behåll ett tydligt fokus på samverkan för sociala, rekreativa, ekonomiska eller kulturella syften och fortsätt därmed avgränsa de aktuella indikatorerna från rent miljömässiga frågor. Utforska i stället om de samverkansformer som utvecklats för sociala värden skulle kunna inspirera till stärkt dialog mellan certifikatsinnehavare och miljöintressenter kring miljömässiga värden.
2. Överväg att renodla innebörden på kriterium 4.1 respektive 4.5. Indikatorer under 4.1 bör tydligt handla om själva identifieringsprocessen, både rörande relevanta områden och intressenter. Indikatorerna under 4.5 kan då fokuseras till själva samverkansprocessen.
3. Betona om möjligt att samverkanskravet i standarden och kriterium 4.5 rör berörda intressenter och inte sådana intressenter som i ordlistan beskrivs som "övriga".
4. Se över riktlinjer och vägledande texter i syfte att i största möjliga mån förenkla och förkorta. Ett möjligt förhållningssätt skulle kunna vara att i riktlinjerna fokusera på skarpa krav, exempelvis gällande när i tid som olika insatser ska ske. Överväg att rensa vägledande text från formuleringar rörande vad insatserna "kan innebära". Vägledningen kan fokusera på konkreta exempel, liknande exempellistan under 4.4.1.
5. Behåll kravet på samråd likväl som kraven som särskiljer större och mindre markägare åt.
6. Överväg att tydliggöra vad begreppet "områden av särskild" innebär.
7. Initiera en principiell diskussion om hur standarden bör förhålla sig till dokument som kan förändras under pågående standardperiod och som FSC inte ytterst råder över, såsom Skogsstyrelsens målbilder *.

* I utvärderingen av P2 – personalbodar finns ett liknande resonemang rörande standardens hänvisning till förordning som ändrats under pågående standardperiod och den risk det medför.

FSC:s krav på samverkan med lokalsamhället har stärkt dialogen i skogsbruket. Utvärderingen av Princip 4 visar att arbetet ofta fungerar väl och leder till ökad hänsyn till sociala och rekreativa värden. Men det finns skillnader i ambitionsnivå, behov av tydligare riktlinjer och utmaningar kring dokumentation och tolkningar.

Foto: Henrik von Stedingk, FSC Sverige

FSC Sverige

S:t Olofsgatan 18
753 11 Uppsala
Sverige

Telefon: +46 -(0)18 14 15 26

E-post: kontakt@se.fsc.org

Följ oss på LinkedIn

